

5290-osios GUID

Pagrindinių nacionalinių
rodiklių rengimo ir
naudojimo audito gairės

INTOSAI gairės parengtos
Tarptautinės aukščiausiųjų audito
institucijų organizacijos (INTOSAI)
kaip INTOSAI profesinių nutarimų
sistemos dalis. Daugiau
informacijos galima rasti adresu
www.issai.org

INTOSAI

Iki IFPP dokumentas – šis dokumentas buvo parengtas iki
sukuriant INTOSAI profesinių nutarimų sistemą (IFPP)
2016 m., todėl formalia paskirtimi gali skirtis nuo naujausių
INTOSAI audito gairių.

INTOSAI

INTOSAI 2019 m.

TURINYS

SANTRUMPOS	4
1. ĮŽANGA	5
2. PNR SĄVOKA	7
3. TIKSLAS	9
4. APIMTIS	10
5. PAGRINDINĖS PNR RENGIMO IR NAUDOJIMO AUDITO SĄVOKOS	12
5.1. Nepriklausomumas ir etika	12
5.2. Numatomi vartotojai ir atsakingosios šalys	13
5.3. Objektas	14
5.4. Audito tikslas (-ai)	15
5.5. Audito metodas	16
5.6. Audito kriterijai	17
5.7. Įgūdžiai	18
6. PNR RENGIMO IR NAUDOJIMO AUDITO KRITERIJŲ STRUKTŪRA	19
6.1. Teisinės ir metodologinės sistemos analizė	20
6.2. Rodiklių rinkinių pakankamumo ir aktualumo analizė	22
6.3. Rodiklių rinkinio kokybė	23
6.4. PNRS sistemos suderinamumas su kita veikla	26
6.5. Rodiklių siektinų reikšmių galimumas ir tinkamumas	27
6.6. Tikslų pasiekimo vertinimas	29
A PRIEDAS. Sąvokos	31
B PRIEDAS. Autoritetingi šaltiniai	33

SANTRUMPOS

GUID	INTOSAI gairės
INCOSAI	Tarptautinis aukščiausiųjų audito institucijų kongresas
INTOSAI	Tarptautinė aukščiausiųjų audito institucijų organizacija
TAAIS	tarptautiniai aukščiausiųjų audito institucijų standartai
1-asis INTOSAI-P	<i>Limos deklaracija</i>
10-asis INTOSAI-P	<i>Meksiko deklaracija dėl AAI nepriklausomumo</i>
100-asis TAAIS	<i>Pagrindiniai viešojo sektoriaus audito principai</i>
300-asis TAAIS	<i>Veiklos audito principai</i>
400-asis TAAIS	<i>Atitikties audito principai</i>
3000-asis TAAIS	<i>Veiklos audito standartas</i>
3910-osios GUID	<i>Veiklos audito pagrindiniai principai</i>
3920-osios GUID	<i>Veiklos audito procesas</i>
9020-osios GUID	<i>Viešosios politikos vertinimo gairės (iki IFPP dokumentas)</i>
4000-asis TAAIS	<i>Atitikties audito standartas</i>
PNR	pagrindiniai nacionaliniai rodikliai
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
AAI	aukščiausioji audito institucija
DVT	darnaus vystymosi tikslai
JT	Jungtinės Tautos
WGKNI	INTOSAI pagrindinių nacionalinių rodiklių darbo grupė

- 1) Pokyčių tempui spartėjant visose gyvenimo srityse, nacionalinės vyriausybės visame pasaulyje susiduria su naujais, sudėtingesniais veiklos rezultatų ir atskaitomybės iššūkiais. Norint išspręsti šiuos uždavinius, reikia suderinti vyriausybių programas ir politiką su į rezultatus orientuotais pasiekimais, kurie rūpi piliečiams. Tam reikia priimti informacija pagrįstus sprendimus dėl strateginių tikslų ir politikos siekių, imtis priemonių, kad būtų užtikrintas jų įgyvendinimo ekonomiškumas, efektyvumas ir veiksmingumas bei pasiektas tikėtinas poveikis.
- 2) Atsižvelgiant į AAI vaidmenį ir atsakomybę šalies mastu užtikrinant veiklos rezultatus ir atskaitomybę, jos gali atlikti svarbų vaidmenį nustatant būdus, kaip spręsti pagrindines nacionalines problemas.
- 3) Pagrindinė priemonė, reikalinga uždaviniams spręsti ir nacionaliniams rezultatams pasiekti, yra veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo sistemų, pagrįstų pagrindiniais rodikliais, kūrimas. Tokios sistemos gali suteikti galimybę įvertinti sąlygas ir tendencijas, įvertinti pažangą siekiant norimų rezultatų, patvirtinti sėkmingą tikslų įgyvendinimą ir galiausiai įvertinti tiesioginį ir netiesioginį veiksmų, kurių imtasi, poveikį. Šie rezultatai gali būti naudojami strateginiam planavimui pagrįsti, veiklos rezultatų ir atskaitomybės ataskaitoms gerinti ir veiksmingai politikos analizei bei viešosios politikos ir programų vertinimui palengvinti.
- 4) Pagrindiniais rodikliais pagrįstos veiklos rezultatų vertinimo sistemos buvo viena iš 2007 m. Meksikoje vykusio XIX INCOSAI temų. Meksiko susitarimuose užfiksuoti penki AAI vaidmenys, kuriuos jos gali atlikti rengiant ir naudojant rodiklių sistemas:
 - a) PNR poreikio šalyje nustatymas;
 - b) indėlis į švietimą PNR klausimais ir jų propagavimą pasirinktoje srityje;
 - c) rodiklių ir (arba) sistemų rengimo proceso vertinimas;

- d) rodiklius pagrindžiančios informacijos kokybės, pagrįstumo ir patikimumo auditas;
 - e) rodiklių naudojimas nacionalinei pažangai vertinti ir ataskaitoms rengti.
- 5) Siekiant palengvinti AAI narių keitimąsi informacija ir užtikrinti jų sėkmę dirbant su pagrindiniais nacionaliniais rodikliais (PNR), buvo įkurta INTOSAI WGKNI.
- 6) Pagal JT rezoliuciją A/Res/70/1 (47 ir 48 punktai) vyriausybėms tenka didžiausia atsakomybė už tolesnę veiklą ir peržiūrą, susijusią su pažanga, pasiekta įgyvendinant JT DVT ir siekius, nacionaliniu, regioniniu ir pasauliniu lygmenimis. „Siekiant palengvinti šį darbą, rengiami rodikliai. Kokybiški, prieinami, laiku parengti ir patikimi išskaidyti duomenys yra reikalingi siekiant padėti įvertinti pažangą ir užtikrinti, kad niekas nebūtų paliktas nuošalyje. Tokie duomenys yra labai svarbūs priimant sprendimus.“ Pagal INTOSAI 2017–2022 m. strateginio plano 2-ąjį kompleksinį prioritetą, daugiausia dėmesio skiriama indėliui į tolesnę veiklą, susijusią su DVT, ir jų peržiūrai, atsižvelgiant į kiekvienos šalies konkrečias darnaus vystymosi pastangas ir atskirų AAI įgaliojimus. Tinkamų nacionalinio lygmens duomenų sistemų sukūrimas yra labai svarbi darnaus vystymosi tikslų integravimo į nacionalinį kontekstą ir tolesnių veiksmų dėl DVT bei jų įgyvendinimo stebėsenos dalis.
- 7) Pagrindinių nacionalinių rodiklių rengimo ir naudojimo audito gairės (5290-osios GUID) parengtos pagal INTOSAI profesinių nutarimų sistemą (IFPP), vadovaujantis pagrindinėmis sąvokomis ir principais, išdėstytais 100-ajame TAAIS *Pagrindiniai viešojo sektoriaus audito principai*.

- 8) **Sąvokos apibrėžtis.** Šiose GUID PNR apibrėžiami kaip rodiklių rinkinys, naudojamas vyriausybės siekiant nustatyti tikslus, stebėti pažangą ir vertinti pasiektus tikslus, taip pat vertinti valdžios sektoriaus veiklos, programų, politikos, operacijų ar įmonių rezultatus bei tiesioginį ir netiesioginį viešosios politikos ir programų poveikį.
- 9) Kaip apibrėžta 300-ajame TAAIS *Veiklos audito principai*, veiklos auditas yra nepriklausomas, objektyvus ir patikimas viešojo sektoriaus subjektų, sistemų, procesų, programų, veiklos ar organizacijų vertinimas ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu ir (arba) siekiant nustatyti, ar galima pagerinti esamą situaciją. Ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo principai apibrėžiami taip:
 - *Ekonomiškumo* principas reiškia išteklių sąnaudų mažinimą. Naudojami ištekliai turėtų būti prieinami laiku, užtikrinant tinkamiausią jų kiekį ir kokybę bei geriausią kainą.
 - *Efektyvumo* principas reiškia maksimalų turimų išteklių panaudojimą. Šiuo atveju svarbiausia – naudojamų išteklių ir gaunamo produkto ir (ar) paslaugos (kiekio, kokybės ir laiko aspektais) santykis;
 - *Rezultatyvumo* principas reiškia, kad bus pasiekti iškelti tikslai ir numatyti rezultatai.
- 10) Informacija apie panaudotų išteklių kokybę ir kiekį bei pasiektus rezultatus pateikiama naudojant rodiklius, t. y. kiekybines ar kokybines priemones, kuriomis apibūdinama ekonominė, aplinkos, socialinė, kultūrinė ar kita būklė per tam tikrą laiką. Todėl svarbi viešojo sektoriaus subjektų, sistemų, operacijų, programų, veiklos ar organizacijų ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo vertinimo priemonė yra rodiklių, kuriais galima remtis priimant strateginius sprendimus, rinkinio panaudojimas. Kai vykdomoji valdžia imasi šio svarbaus žingsnio, atsiranda poreikis atlikti rodiklių rengimo ir naudojimo auditą.

- 11) Pagrindiniai rodikliai taip pat yra labai svarbūs vertinant viešosios politikos ir programų poveikį bei naudingumą ir nustatant, ar yra galimybių atlikti patobulinimus, visų pirma taikant tinkamus statistinius ir ekonometrinius metodus.
- 12) Plėtros valdymo modeliai ir veiklos rezultatų ar poveikio vertinimo metodai iš esmės priklauso nuo esamų šalies politinių, teisinių ir administracinių sistemų. Šios sistemos gali būti ir centralizuotos, ir decentralizuotos. Ekonominiai, socialiniai ir aplinkos rodikliai gali būti naudojami dabartinei valstybės socialinio ir ekonominio vystymosi stebėsenai atlikti arba kaip strateginio sprendimų priėmimo proceso dalis, siejant su vyriausybės veikla.
- 13) Rodikliai gali būti suskirstyti į tokius hierarchinius tarpusavyje susijusius rinkinius:
 - pasauliniai rodikliai (pvz., JT darnaus vystymosi tikslai);
 - nacionaliniai rodikliai (pvz., aplinkos, sveikatos, švietimo, socialinės gerovės);
 - valstybės ir (arba) viešojo sektoriaus rodikliai;
 - subjektų ir (arba) valdžios institucijų rodikliai;
 - paslaugų, programų ar politikos rodikliai.
- 14) XIX INCOSAI delegatai sutarė, kad AAI galėtų nagrinėti (ir naudoti atlikdamos veiklos auditus) rodiklius bet kuriuo lygmeniu, taip pat nagrinėti lygmenų tarpusavio ryšius ir derinimą.
- 15) Išsamus šiose GUID vartojamų sąvokų sąrašas pateiktas A priede.

- 16) Šiose GUID pateikiamos neprivalomos nuorodos, kuriomis siekiama padėti AAI, nusprendusioms atlikti PNR rengimo ir naudojimo auditą.
- 17) Šiomis GUID siekiama pagerinti praktinius AAI veiklos rezultatus, susijusius su PNR rengimo ir naudojimo auditu. Atitinkamai GUID 5 dalyje yra nagrinėjami 3000-asis TAAIS *Veiklos audito standartas* ir 4000-asis TAAIS *Atitikties audito standartas* ir pateikiamos konkretesnės ir išsamesnės praktinės veiklos gairės.
- 18) Šiose GUID išsamiai ir struktūriškai aprašomi audito klausimai, svarbūs vertinant tinkamą veiklos rezultatų arba poveikio vertinimo sistemų veikimą. Jomis gali naudotis AAI, palapsniui stiprindamos tokiam vertinimui atlikti reikalingus gebėjimus ir kompetencijas.
- 19) Šiomis GUID taip pat siekiama padėti auditoriams suprasti konkretų PNR rengimo ir naudojimo audito objektą, taip pat atitinkamų TAAIS taikymą. Šio tikslo siekiama 5 dalyje, nagrinėjant pagrindinius audito principus, ir 6 dalyje, išsamiai aprašant objektą.

- 20) Šių GUID taikymo sritis apima auditą ir vertinimą, kurie yra pagrindinis AAI veiklos, siekiant užtikrinti, kad aktuali ir patikima informacija būtų prieinama ir tinkamai taikoma viso strateginio sprendimų priėmimo proceso metu, elementas.
- 21) PNR rengimo ir naudojimo audito elementai gali sudaryti savarankišką auditą arba būti platesnio audito, kuris, be to, analizuoja ir atitiktis, finansinio ir veiklos audito aspektus, dalis arba bendresnio vertinimo dalis. Sutapimo atveju turėtų būti laikomasi visų atitinkamų standartų. Tai gali būti neįmanoma visais atvejais, nes skirtinguose standartuose gali būti nustatyti skirtingi prioritetai. Tokiais atvejais auditoriai, sprenddami, kokius standartus taikyti, turėtų vadovautis pagrindiniu audito tikslu.
- 22) Atsižvelgdama į veiklos rezultatų vertinimo sistemos pobūdį ir sudėtį bei atitinkamus rodiklius, taip pat turimus įgaliojimus, vidaus politiką ir rezultatus, kurių tikisi numatomi audito ataskaitų vartotojai, AAI gali nuspręsti atlikdama auditą, susijusį su PNR rengimu ir naudojimu, sutelkti dėmesį į bet kurį iš trijų principų (viešojo sektoriaus subjektų, sistemų, operacijų, programų, veiklos ar organizacijų ekonomiškumo, efektyvumo ir rezultatyvumo) arba į bet kokį šių principų derinį. AAI taip pat gali nuspręsti daugiausia dėmesio skirti PNR naudojimo vertinimui, atlikdama viešosios politikos poveikio ir naudingumo vertinimą. Tokių auditų periodiškumą kiekviena AAI nustato savarankiškai.
- 23) Ypač svarbus šių GUID taikymo atvejis – pasirengimo įgyvendinti JT DVT nacionaliniu lygmeniu auditas. Visų pirma šios GUID gali būti naudojamos siekiant paremti AAI įsipareigojimą atlikti pasirengimo įgyvendinti DVT auditą pagal INTOSAI plėtros iniciatyvos (IDI) gaires „Pasirengimo įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus auditas“.
- 24) Šios GUID yra skirtos taikyti visose audito proceso, apibrėžto 100-ajame TAAIS, dalyse.

- 25) Jei PNR auditas yra AAI veiklos audito dalis, rekomenduojama gaires taikyti kartu su 300-uoju ir 3000-uoju TAAIS. Jos taip pat turėtų būti nagrinėjamos ir naudojamos kartu su 3910-osiomis ir 3920-osiomis GUID.
- 26) Tuo atveju, kai vyriausybės veiklą, kuria siekiama sudaryti ir skleisti PNR rinkinį, aiškiai reglamentuoja parlamento sprendimai, įstatymai, teisės aktai, politika, nustatyti kodeksai arba suderintos sąlygos, atliekant PNR rengimo ir naudojimo auditą gali būti taikomi atitikties audito metodai, suteikiant numatomam (-iems) vartotojui (-ams) informaciją apie tai, ar audituojami viešieji subjektai laikosi privalomo reglamentavimo. Tokiais atvejais GUID yra derinamos su 400-uoju ir 4000-uoju TAAIS.
- 27) Šiose GUID pateikiamos papildomos audito gairės, tačiau jose nėra jokių papildomų privalomų reikalavimų auditui atlikti. Jei PNR rengimo ir naudojimo auditas atliekamas laikantis kitų tarptautinių ar nacionalinių standartų, GUID gali būti naudojamas kaip orientacinis šaltinis.
- 28) Šias GUID gali naudoti tos AAI, kurios atlieka viešosios politikos vertinimus, remdamosi 9020-osiomis GUID.
- 29) AAI gali vykdyti atestavimo funkciją, kuria siekiama stiprinti pasitikėjimą PNR teikiama informacija. Tokiai atestavimo funkcijai šios GUID netaikomos.

PAGRINDINIAI PNR RENGIMO IR NAUDOJIMO AUDITO PRINCIPAI

- 30) Ši dalis skirta padėti auditoriui suprasti pagrindinius pirmiau minėtų standartų principus ruošiantis atlikti ir atliekant PNR rengimo ir naudojimo auditą.
- 31) Šioje dalyje pateikiami reikalavimai, išdėstyti atitinkamuose standartuose (pažymėti paryškintuoju šriftu), ir pastabos, kurios skirtos padėti lengviau suprasti ir įgyvendinti standartų reikalavimus atliekant PNR rengimo ir naudojimo auditą. Šioje dalyje neminimi kai kurie 300-ojo TAAIS principai ir 3000-ojo TAAIS reikalavimai, pavyzdžiui, *pasitikėjimas veiklos auditu ir audito suteikiamas užtikrinimas, audito rizika, priežiūra, profesinis sprendimas ir skepticizmas, komunikacija, kokybės kontrolė, reikšmingumas ir dokumentavimas*. Jei PNR rengimo ir naudojimo auditas atliekamas kaip veiklos auditas, būtina laikytis visų atitinkamų standartų reikalavimų.
- 32) Jei PNR rengimo ir naudojimo auditas atliekamas kaip atitikties auditas, tikimasi, kad audito organizavimas ir atlikimas visais svarbiais aspektais atitiks 400-ojo TAAIS principus ir (arba) 4000-ojo TAAIS reikalavimus.

5.1. NEPRIKLAUSOMUMAS IR ETIKA

- 33) Auditorius privalo laikytis AAI nustatytų nepriklausomumo ir etikos procedūrų, kurios turi atitikti TAAIS dėl nepriklausomumo ir etikos (3000-ojo TAAIS 21 p.).
- 34) Auditorius, siekdamas, kad audito pastebėjimai ir išvados būtų nešališki ir tokie atrodytų numatomiems vartotojams, privalo pasirūpinti, kad išliktų nepriklausomas (3000-ojo TAAIS 23 p.).
- 35) Atsižvelgiant į unikalų AAI vaidmenį ir atsakomybę, padedant skatinti skaidrumą ir užtikrinti veiklos rezultatus bei atskaitomybę savo šalyse, jos taip pat gali atlikti labai svarbų vaidmenį prisidedamos prie PNR kūrimo, rengimo, priėmimo ir nuolatinio tobulinimo. Tačiau Meksiko susitarimuose pažymima, kad XIX

INCOSAI delegatai vieningai sutarė, jog turi būti išlaikytas AAI nepriklausomumas ir patikimumas, nepriklausomai nuo to, koks vaidmuo, jei toks yra, tenka dirbant su PNR. Svarbu išlaikyti AAI nepriklausomumą, kad vėliau būtų galima atlikti pagal rodiklius parengtos informacijos auditą.

- 36) AAI turėtų siekti teigiamai prisidėti prie šios srities, kad padidintų savo vertę ir kartu suvaldytų bet kokią su nepriklausomumu susijusią riziką. Tuo pat metu pagal Meksiko susitarimus AAI sprendimas, ar (ir kaip) atlikti su PNR susijusį darbą, turi būti tik išskirtinės AAI padėties, atsižvelgiant į jos įgaliojimus ir pajėgumus, taip pat jos nacionalinius poreikius ir prioritetus, padarinyš.
- 37) Iš esmės visi INCOSAI XIX delegatai sutarė, kad AAI neturi ir neturėtų būti laikomos tiesiogiai dalyvaujančiomis atrenkant rodiklius; tai turi nuspręsti politikos formuotojai ir kiti politikos lyderiai. Plačiai taikomi du galimo nepriklausomumo praradimo sušvelninimo būdai. AAI galėtų išlaikyti savo nepriklausomumą, teikdamos tik technines ir (arba) ekspertines konsultacijas rengiant rodiklius ir nedalyvaudamos faktiškai atrenkant rodiklius. Visų pirma tokios konsultacijos turėtų būti tam tikro pobūdžio, t. y. skirtos vertinti taikomų rodiklių ir (arba) procesų kokybę (šie klausimai aptariami šių GUID 6 dalyje). Kitas būdas, kuriuo plačiai vadovaujamosi – tiesiogiai neįsitraukti į rodiklių rengimo etapą (netiesiogiai prisidėti prie jo atliekant auditą) ir atlikti auditoriaus vaidmenį po to, kai rodikliai jau parengti.

5.2. NUMATOMI VARTOTOJAI IR ATSAKINGOSIOS ŠALYS

- 38) **Auditorius privalo aiškiai įvardyti numatomus audito vartotojus ir atsakingąsias šalis ir viso audito metu stebėti, koks gali būti jų poveikis, kad galėtų, atsižvelgdamas į juos, atlikti auditą (3000-ojo TAAIS 25 p.).**
- 39) Turėtų būti nustatyti už PNR sistemos kūrimą ir naudojimą atsakingi suinteresuotieji subjektai. Tai gali būti institucijos, atsakingos už PNR sistemos kūrimą, pavyzdžiui, valstybinės valdžios institucijos, mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros institutai, su viešosios politikos atskaitomybės klausimais susijusios institucijos, statistikos institucijos arba kelių pirmiau minėtų struktūrų, veikiančių pagal specialų susitarimą, tinklas. Nustatant suinteresuotuosius subjektus būtina atsižvelgti į šaliai būdingus istorinius, politinius, institucinius ir kultūrinius veiksnius. Visų suinteresuotųjų subjektų vaidmenys ir atsakomybė turi būti aiškūs visiems dalyvaujantiems vyriausybės departamentams. Priklausomai nuo suinteresuotųjų subjektų vaidmens ir AAI įgaliojimų, institucijos, atsakingos už duomenų kaupimą ir sklaidą, taip pat institucijos, atsakingos už veiklos rezultatų vertinimo sistemoje esančios informacijos

vertinimą ir analizę, gali būti laikomos atsakinga šalimi, atliekant PNR kūrimo ir naudojimo auditą.

- 40) Numatomi PNR rengimo ir naudojimo audito vartotojai gali būti teisėkūros arba priežiūros įstaigos, įskaitant vyriausybės įstaigas, atsakingas už valdymą, plačiąją visuomenę arba akademinę bendruomenę.

5.3. OBJEKTAS

- 41) Auditorius privalo nustatyti veiklos audito objektą (3000-ojo TAAIS 29 p.).
- 42) Jeigu AAI turi teisę savo nuožiūra parinkti atitikties auditų aprėptis, ji turi identifikuoti sritis, kurios yra svarbios numatomam (-iems) naudotojui (-ams) (4000-ojo TAAIS 64 p.).
- 43) PNR rengimo ir naudojimo audito objektas gali būti dvejopas. Viena vertus, jis gali būti susijęs su veiklos rezultatų vertinimo sistemos, ypač PNR, kurie naudojami konkrečioms įmonėms, sistemoms, operacijoms, programoms, veiklai, viešajai politikai ar organizacijoms, kokybe ir tinkamumu. Toks objekto pasirinkimas atitinka AAI vaidmenį vertinant rodiklių ir (arba) sistemų rengimo procesą ir atliekant XIX INCOSAI nustatyto rodiklių informacijos kokybės, pagrįstumo ir patikimumo auditą. Kita vertus, PNR rengimo ir naudojimo auditas gali būti sutelktas į nacionalinės pažangos, naudojant rodiklius, vertinimą ir ataskaitų teikimą. PNR rengimo ir naudojimo audito objektas gali apimti abu audito klausimus arba bet kokį jų dalių derinį.
- 44) PNR rengimo ir naudojimo tema gali pasirodyti politiškai opi, nes rodikliai yra glaudžiai susiję su vyriausybės ar parlamento tikslais ir prioritetais. Atliekant PNR rengimo ir naudojimo auditą nagrinėjama, ar naudojamos veiklos rezultatų vertinimo sistemos ir rodikliai yra tinkami siekiant įvertinti veiksmingą priimtų sprendimų įgyvendinimą ir tinkamą poveikį, kurio buvo siekiama. Teisės aktų leidėjo ar vykdomosios valdžios ketinimai ir sprendimai nekvestionuojami, tačiau nagrinėjama, ar nėra trūkumų plėtojant ir naudojant veiklos rezultatų vertinimo sistemas ir PNR. Kai PNR rengimo ir naudojimo auditas atskleidžia trūkumų, AAI raginama pateikti savo išvadas taip, kad būtų galima pagerinti veiklos rezultatų arba poveikio vertinimo sistemas.
- 45) Visų pirma verta pažymėti, kad suinteresuotiesiems subjektams AAI audito ataskaitos gali būti ne vienintelė turima patikinimo forma, susijusi su veiklos rezultatų vertinimo sistemos ir PNR sistemos kokybe. Pavyzdžiui, taip pat gali būti prieinami tarptautinių organizacijų vykdomos nepriklausomos stebėsenos rezultatai. Todėl atsižvelgdami į turimus išteklius auditoriai gali nuspręsti savo pastangas skirti tiems rodikliams, kuriems tokios stebėsenos galėtų trūkti arba

kuriuos AAI galėtų laikyti nepakankamais. Jeigu ataskaitos rengimo etape yra audito pastebėjimų, kurie papildoma kitas ataskaitas šia tema arba joms prieštarauja, tokius pastebėjimus reikėtų tinkamai pabrėžti ataskaitose.

- 46) Pagal 300-ojo TAAIS principus veiklos audito objektas turi būti ne tik konkrečios programos, subjektai ar fondai, bet ir veikla (su jos įdirbiais, rezultatais ir poveikiu) arba esama padėtis (įskaitant priežastis ir pasekmes). Laiku pateikta, naudinga, patikima ir skaidri informacija yra vienintelė svarbiausia ir galingiausia priemonė, kurią valstybės turi taikyti siekdamas sudaryti palankesnes sąlygas strateginiam planavimui, įvertinti pažangą, pagrįsti sprendimų priėmimą ir stiprinti atskaitomybę, atsižvelgiant į rezultatais grindžiamus ir į rezultatus orientuotus požiūrius. Atitinkamai PNR rengimo ir naudojimo audito objektas gali apimti visus klausimus, susijusius su veiklos rezultatų vertinimo sistemos kūrimu ir veikimu.
- 47) Atlikdami vertinimą auditoriai turės spręsti sudėtingą klausimą, susijusį su dažnu PNR nebuvimu, kad galėtų įvertinti nepageidaujamą ar netikėtą politikos, kuri pagal apibrėžimą nebuvo nustatyta pradžioje, poveikį.

5.4. AUDITO TIKSLAS (-AI)

- 48) Auditorius privalo nustatyti aiškiai apibrėžtą (-us) audito tikslą (-us), susijusį (-ius) su ekonomiško, efektyvumo ir rezultatyvumo principais (3000-ojo TAAIS 35 p.).
- 49) Auditorius privalo aiškiai formuluoti audito tikslą (-us), kad būtų aiškūs klausimai, į kuriuos reikės atsakyti, ir kad būtų galima parengti logišką audito planą (3000-ojo TAAIS 36 p.).
- 50) Jei audito tikslas (-ai) formuluojamas (-i) kaip audito klausimas, kuris išskaidomas į smulkesnius klausimus, auditorius privalo užtikrinti, kad juos sietų bendra tema, jie papildytų vienas kitą, nesidubliuotų, apimtų visus audito aspektus ir būtų skirti atsakyti į bendrąjį audito klausimą (3000-ojo TAAIS 37 p.).
- 51) Pagrindinis PNR rengimo ir naudojimo audito tikslas galėtų būti konstruktyvus įrodymais pagrįstų strateginių sprendimų priėmimo procesų, kurių metu būtų prieinama aktuali ir patikima informacija ir kurie būtų tinkamai taikomi visais etapais, įgyvendinimo skatinimas. Tai ne tik svarbi ekonomišką, efektyvą ir rezultatyvą valdymo prielaidą, tai taip pat prisideda prie atskaitomybės ir skaidrumo didinimo. Tinkamumas naudoti ir bendra veiklos rezultatų vertinimo sistemų kokybė turi būti matuojami pagal tinkamus kriterijus, be to, turi būti analizuojamos nukrypimų nuo tų kriterijų ar kitų problemų priežastys. Analizės

rezultatai gali atskleisti priemonių, kurių buvo imtasi, tinkamumą, taip pat jų poveikio ir su jomis susijusios rizikos vertinimą.

- 52) PNR rengimo ir naudojimo auditas gali būti atliekamas kaip perspektyvinis vertinimas, nuolatinė stebėseną arba tolesnių veiksmų analizė.
- *Perspektyvinis vertinimas* atliekamas valdžios sektoriaus veiklos, programų, politikos, operacijų ar įmonių plėtojimo etape. Pagrindiniai audito, susijusio su tokia užduotimi, tikslai – užtikrinti, kad siūlomoje veiklos rezultatų vertinimo sistemoje nebūtų didelių trūkumų, t. y. užtikrinti, kad tikslai būtų išmatuojami, vertinimo kriterijai suformuluoti ir numatytas stebėsenos reikalavimas, pagal kurį būtų teikiama naujausia informacija apie pasirinktus pagrindinius rodiklius. Pagrindinis su šia perspektyva susijęs klausimas yra siūlomų pagrindinių rodiklių kokybė ir tai, ar pagrindiniais rodikliais galima įvertinti politikos poveikį, programos ir veiklos rezultatus. Tai taip pat gali padėti įvertinti tikslų ir politikos siekių pagrindimo tinkamumą ir kokybę. Tai audito forma, kuriai būdinga didžiausia AAI nepriklausomumo praradimo rizika. Tačiau gali paaiškėti, kad šiame etape, kai sprendimai dar nepriimti, o subjektai dar nėra įsitvirtinę, AAI indėlis yra pats svarbiausias.
 - *Nuolatinė stebėseną* taikoma vykdant valdžios sektoriaus veiklą, programas, politiką, veiksmus ar įmonių veiklą. Jos tikslas – įvertinti vykdomos stebėsenos, kuri suteikia esminės informacijos apie pagrindinių rodiklių vertę, kokybę, taip pat galimybę užtikrinti rodiklių suderinamumą, keičiantis tikslams. Į ją taip pat gali būti įtrauktas vertinimas, ar vis dar įmanoma pasiekti politikos siekius, taip pat gali būti pateiktos rekomendacijos dėl pakeitimų, kuriuos reikia padaryti norint pasiekti tikslus ir sukelti tikėtiną poveikį.
 - *Tolesnių veiksmų analizė* atliekama po to, kai valdžios sektoriaus veikla, programos, politika, operacijos ar įmonių veikla yra visiškai įgyvendinti. Ja siekiama ne tik įvertinti, ar tikslai buvo pasiekti ir ar nebuvo pastebėtas nepageidaujamas poveikis, bet ir užtikrinti, kad būtų įgyta reikiama patirtis.

5.5. AUDITO METODAS

- 53) Auditorius privalo pasirinkti rezultatą, problemą ar sistemą tiriantį metodą arba metodų derinį (3000-ojo TAAIS 40 p.).
- 54) PNR rengimo ir naudojimo auditas gali būti atliekamas taikant bet kurį iš trijų 300-ajame ir 3000-ajame TAAIS nustatytų metodų: į sistemą orientuotą metodą, į rezultatus orientuotą metodą arba į problemas orientuotą metodą. Tuo atveju, kai rodiklių rengimo ir naudojimo klausimai yra platesnio audito dalis, šiems

klausimams turi būti taikomas toks pat metodas, kaip ir visam auditui. Jeigu PNR rengimo ir naudojimo auditas atliekamas kaip savarankiškas auditas arba yra užduoties dėmesio centre, tinkamiausia taikyti į sistemą orientuoto audito metodą, t. y. veiklos rezultatų vertinimo sistemų tinkamo veikimo patikrinimą. Vis dėlto pasirinkti taikytiną metodą gali tik auditorius. Struktūruotas PNR rengimo ir naudojimo audito objekto aprašymas, taip pat šių GUID 6 dalyje pateikti paprasti kriterijų rinkiniai yra pasirinkimo, kaip atlikti auditą, galimybės, o sprendimą, ką pasirinkti, turi priimti auditorius.

- 55) Audito metu svarbu, kad auditorius gerai suprastų atitinkamas vidaus kontrolės sistemas ir ištirtų, ar yra kokių nors pažeidimų, kurie galėtų trukdyti teikti PNR ataskaitas, požymių (3000-ojo TAAIS 74 p. ir 4000-ojo TAAIS 131 p.). Auditorius taip pat turėtų suprasti bet kokį vidaus audito funkcijos vaidmenį, susijusį su PNR.

5.6. AUDITO KRITERIJAI

- 56) Auditorius privalo nustatyti tinkamus audito kriterijus, atitinkančius audito tikslą (-us) ir audito klausimus ir susijusius su ekonomiškumo, efektyvumo ir (arba) rezultatyvumo principais (3000-ojo TAAIS 45 p.).
- 57) Planuodamas ir (arba) atlikdamas auditą auditorius privalo aptarti audito kriterijus su audituojamu subjektu (3000-ojo TAAIS 49 p.).
- 58) Jeigu AAI turi teisę savo nuožiūra parinkti atitikties auditų apimtį, auditorius privalo identifikuoti atitinkamus audito kriterijus prieš atlikdamas auditą, kad būtų sudarytas pagrindas išvadai ar nuomonei dėl audito srities parengti (4000-ojo TAAIS 110 p.).
- 59) Atliekant PNR rengimo ir naudojimo auditą, audito kriterijai yra lyginamieji standartai, naudojami vertinant veiklos rezultatų vertinimo sistemos tinkamumą ir kokybę bei pažangą siekiant strateginių tikslų ir politikos siekių. Tinkamų kriterijų aktualumas ir tipas priklauso nuo audito tikslų, klausimų ir metodo. Vartotojų pasitikėjimas veiklos audito pastebėjimais ir išvadamis daugiausia priklauso nuo kriterijų. Todėl labai svarbu pasirinkti patikimus, objektyvius, aktualius, išsamius ir suprantamus kriterijus.
- 60) Tarptautinės organizacijos yra paskelbusios keletą nutarimų dėl rodiklių rinkinių, kurie gali būti interpretuojami kaip PNR, rengimo ir naudojimo. Tokiuose dokumentuose aprašomos pageidautinos naudojamų rodiklių ypatybės. Auditoriai gali naudotis tokiais leidiniais, kad geriau suprastų metodus, taikomus vertinant programų ir politikos rezultatus ir poveikį, taip pat visuomenės ir žmonių gerovės pažangą. Atitinkamų tarptautinių organizacijų leidinių sąrašas

pateikiamas PNR žinių bazėje (<http://kniknowledgebase.org/>). Svarbiausi leidiniai pateikiami B priede.

5.7. ĮGŪDŽIAI

- 61) **AAI privalo užtikrinti, kad visi audito grupės nariai turėtų profesinę kompetenciją, reikalingą atliekant auditą (3000-ojo TAAIS 63 p.).**
- 62) Kad galėtų sėkmingai atlikti PNR rengimo ir naudojimo auditą, AAI turi gerokai išplėsti savo darbuotojų žinias, įgūdžius ir gebėjimus. PNR srityje dirbantys auditoriai turėtų turėti analitinių gebėjimų apžvelgti įvairias problemines sritis, pateikti išsamias atskirų rodiklių ir susijusių duomenų, pavyzdžiui, duomenų kokybės problemų, perspektyvas. Tam reikia įgūdžių ir žinių keliose techninėse srityse, kurios svarbios rengiant rodiklius, įskaitant: statistiką, duomenų mokslą, informacines technologijas, ekonomiką ir apskaitą, viešąjį administravimą, viešąją politiką ir politikos mokslus bei kitas atitinkamas sritis, taip pat dalyko išmanymą pagrindiniais ekonominiais, aplinkos, socialiniais, kultūriniais ir politiniais klausimais. Atliekant viešosios politikos vertinimą, visų pirma reikia suburti įvairių sričių specialistų komandą, kurios nariai būtų kompetentingi tvarkyti ir suprasti įvairius daugelio skirtingų sričių PNR.
- 63) Be to, AAI vis dažniau turi apsvarstyti, ar sudaryti sutartis su reikalingų specialių įgūdžių turinčiais darbuotojais ir kaip būtų galima suburti pagal sutartis dirbančius darbuotojus ir nuolatinius darbuotojus, kad būtų sukurta veiksminga partnerystė. AAI, bendradarbiaujančios su kitomis AAI (per INTOSAI ar kitu būdu), turėtų siekti skatinti darbuotojų mokymą ir profesinį tobulėjimą ir rengti tokius mokymus. Tokios iniciatyvos galėtų padėti panaudoti darbuotojų potencialą ir informuoti juos apie naujas koncepcijas, technikas ir metodus, skirtus įvairioms funkcijoms, susijusioms su PNR planavimu, rengimu, priėmimu, nuolatiniu tobulinimu ir auditu, atlikti.

PNR RENGIMO IR NAUDOJIMO AUDITO KRITERIJŲ STRUKTŪRA

- 64) Taikant į sistemą orientuotą audito metodą, šioje dalyje siekiama pateikti struktūrinį audito arba vertinimo klausimų, aktualių vertinant, ar tinkamai veikia veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo sistemos ir PNR kaip jų pagrindinė dalis, aprašymą. Kriterijai ir atitinkami klausimai suskirstyti į šešias plačias kategorijas (sritis):
- veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo sistemos teisinės ir metodinės sistemos vertinimas;
 - rodiklių rinkinio pakankamumo ir tinkamumo vertinimas;
 - rodiklių rinkinio kokybės vertinimas;
 - veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo sistemos suderinamumo su kita veikla vertinimas;
 - rodiklių verčių tinkamumo ir pagrįstumo vertinimas;
 - veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo sistemoje taikomų stebėsenos ir vertinimo procedūrų tinkamumo vertinimas.
- 65) Kiekvienoje kategorijoje audito arba vertinimo klausimai suskirstomi pagal hierarchinę struktūrą, brandos modelį. Todėl veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo sistemos kokybė kiekvienoje srityje apibūdinama atskirais lygmenimis. Kiekvienas lygmuo turi vieną ar kelias specifines savybes, kurias galima apibūdinti pateikiant atitinkamą audito ar vertinimo klausimą. Kad veiklos rezultatų vertinimo sistema būtų įvertinta kaip turinti tam tikrą brandos lygį tam tikroje srityje, ji turi atitikti visus šio ir visų žemesnių lygių reikalavimus.
- 66) Tikėtina, kad tokia audito ar vertinimo klausimų ir kriterijų struktūra yra naudinga daugeliu aspektų:
- pirma, ji leidžia apriboti klausimų, kuriuos reikia išnagrinėti atliekant auditą arba vertinimą, skaičių. Paprastai klausimai, susiję su žemesniu brandos lygmeniu, gali būti neįtraukiami į tyrimo aprėptį audito ar vertinimo planavimo etape, nes yra akivaizdžiai nereikalaujantys atsakymo. Jei

atlikimo etape nustatoma, kad tam tikro lygmens kriterijai yra nepasiekti, su aukštesniu brandos lygmeniu susiję klausimai gali būti nenagrinėjami, nes tai nedarys poveikio bendram vertinimui;

- antra, su brandos modeliu susijusių klausimų struktūra sustiprina 300-ajame TAAIS rekomenduotą konstruktyvių rekomendacijų, kurios gali labai padėti šalinant audito ar vertinimo metu nustatytus trūkumus ar problemas, formulavimą. Jei tam tikros srities PNR sistemos branda vertinama tam tikru lygmeniu, aukštesnio lygmens kriterijai, kurie, kaip nustatyta, yra nepasiekti, nurodo tam tikrus sistemos aspektus, kuriuos pagerinus bus pagerintas jos, kaip visumos, veikimas;
- trečia, ji leidžia natūraliai susisteminti klausimus, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama tam, kas turėtų būti daroma pagal įstatymus, kitus teisės aktus ar įgyvendinant tikslus, kas galėtų būti daroma sudarius geresnes sąlygas arba, tikėtina, bus daroma remiantis patikimais principais, mokslinėmis žiniomis ir geriausia praktika. Įstatymai ir kiti teisės aktai paprastai yra kriterijų, atitinkančių žemesnį brandos lygmenį, šaltinis. Klausimai, kas galėtų būti daroma, sudarius geresnes sąlygas, pavyzdžiui, kalbant apie įstatymus ir kitus teisės aktus, taikomus kitai valdžios sektoriaus veiklai, programoms, politikai, operacijoms ar įmonėms, yra būdingi viduriniams brandos modelio lygmenims, o patikimi principai, mokslinės žinios ir geriausia praktika yra aukščiausių brandos lygmenų kriterijų pagrindas.

67) Toliau pateiktų brandos modelių klausimai ir jų pasiskirstymas tarp lygmenų iš esmės yra iliustratyvūs ir tikimasi, kad audito planavimo etape jie bus koreguojami, atsižvelgiant į atitinkamus įstatymus, kitus teisės aktus ir praktiką. Kita vertus, audito grupė gali nuspręsti nesilaikyti kriterijų struktūros pagal brandos modelį. Šiuo atveju toliau pateikti modeliai gali būti naudojami kaip klausimų, kurie gali būti taikomi veiklos rezultatų sistemos kokybei įvertinti, rinkinys. Taip pat verta paminėti, kad, atsižvelgdama į AAI įgaliojimus, vidaus politiką ar kitas aplinkybes, audito ar vertinimo komanda gali nuspręsti apriboti savo darbo apimtį vertindama tik kai kurių brandos modelio lygmenis arba sritis.

6.1. TEISINĖS IR METODOLOGINĖS SISTEMOS ANALIZĖ

68) Teisinės ir metodologinės sistemos, kuri reglamentuoja PNR rengimą, naudojimą ir ataskaitų teikimą, analizė yra pirmas esminis žingsnis atliekant auditą arba vertinimą. Sistema gali būti apibrėžta federaliniame įstatyme arba specialiuose norminiuose dokumentuose, atspindinčiuose visų subjektų, dalyvaujančių rengiant ir naudojant PNR, atsakomybės sritis. PNR naudojimas ir jų ataskaitų teikimas taip pat gali būti reglamentuojamas šalių strateginės plėtros

dokumentuose arba biudžeto įstatyme kaip biudžeto sudarymo proceso dalis. Kalbant apie kai kurias įstatymo reglamentuojamas viešosios politikos sritis, pačiame įstatyme gali būti nustatyta PNR, kurie bus naudojami vertinant jų įgyvendinimo poveikį, sąrašas ir apibrėžtis.

- 69) Tokioje sistemoje gali būti nustatytos oficialios PNR rengimo procedūros, numatyti konkretūs PNR sistemos kūrimo etapai ir atsakomybė už kiekvieną etapą. Joje taip pat gali būti nurodyti reikalavimai, kuriuos turi atitikti rodikliai, kad būtų įtraukti į PNR rinkinį. Kitas galimas tokios reglamentavimo sistemos elementas yra veiksmingas kontrolės mechanizmas, kuriuo užtikrinama, kad būtų laikomasi nustatytų taisyklių ir patvirtintos metodikos. Galiausiai sistemoje gali būti nustatyti vaidmenys ir atsakomybė už veiklą sudarant ir skleidžiant PNR.
- 70) Svarbu pažymėti, kad brandesnė ir išsamesnė sistema suteikia AAI geresnes galimybes vykdyti PNR rengimo ir naudojimo procesų priežiūrą. Be to, ji leidžia taikyti atitikties audito metodą vertinant kitas sritis. Jei taikomas toks metodas, jis turi būti įgyvendinamas laikantis 400-ojo TAAIS principų ir 4000-ojo TAAIS reikalavimų.
- 71) Priešingai, žemesni teisinės sistemos brandos lygmenys kelia riziką, kad veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo sistema bei jos elementai bus organizuojami spontaniškai ir savavališkai. Be to, tiesioginių reikalavimų, kaip turėtų būti rengiami, naudojami PNR ir teikiamos jų ataskaitos, nebuvimas reiškia, kad atlikdami auditą auditoriai pirmiausiai turėtų pasikliauti patikimų principų ir geriausios praktikos išmanymu, o ne tiesioginiais reglamentavimo reikalavimais.
- 72) Siūlomas teisinės ir metodologinės sistemos analizės srities brandos modelis:

Brandos lygmuo	Apibrėžtys
0 lygmuo: Reikalavimų nėra	Reglamentavimo nėra arba nereglamentuoti reikalavimai, kaip naudoti PNR sistemą.
1 lygmuo: Sistema sukurta	Reglamentuoti tik bendrieji PNR buvimo reikalavimai.

2 lygmuo: Sistema yra išsami	Reglamentuoti ir išsamiai aprašyti rodiklių rinkinio sudėties, rodiklių kokybės, procedūrų, kurių reikia laikytis taikant PNR stebėsenos ir vertinimo tikslais, reikalavimai, taip pat mechanizmai, kuriais užtikrinama atitiktis nustatytoms taisyklėms ir taikomai metodikai. Tai ypač būdinga teisės aktais nustatyta viešajai politikai, kurioje apibrėžiamas būsimas jos vertinimo procesas.
3 lygmuo: Sistema yra suderinta	PNR sistemos reikalavimai suderinti su nacionaline ir tarptautine geriausia veiklos rezultatų vertinimo praktika.

6.2. RODIKLIŲ RINKINIŲ PAKANKAMUMO IR AKTUALUMO ANALIZĖ

- 73) PNR rinkinys yra priemonė, skirta įvertinti pažangą, siekiant nacionalinių rezultatų, įvertinti sąlygas ir tendencijas ir perduoti informaciją sudėtingais klausimais. Jis gali suteikti informacijos strateginiam planavimui, pagerinti veiklos rezultatų ir atskaitomybės ataskaitų teikimą ir palengvinti veiksmingą politikos analizę bei programų ir viešosios politikos vertinimus. Kad šios funkcijos būtų sėkmingos, į veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo sistemą turi būti įtraukti rodikliai, apimantys visus svarbius atitinkamos problemos aspektus. Pavyzdžiui, atsižvelgiant į JT darnaus vystymosi darbotvarkę, svarbu įvertinti, ar sprendimų priėmimo procese yra prieinami ir naudojami patikimi išskaidyti duomenys, kurių reikia siekiant užtikrinti, kad niekas nebūtų paliktas nuošalyje, kaip nurodyta JT rezoliucijoje A/Res/70/1.
- 74) KNI sistemos paprastumas, aprėptis ir mastas gali labai skirtis. Apskritai, atsižvelgiant į optimalų išskaidymo lygį, pageidautina turėti nedidelį skaičių kokybiškų rodiklių, kuriuos naudojant būtų sprendžiami visi svarbūs klausimai. Kadangi nėra „tinkamo“ rodiklių skaičiaus, analizuojant nustatytų rodiklių pakankamumą, nereikia mechaniškai sutelkti dėmesio į rodiklių skaičių. Priešingai, remiantis išsamia siūlomų politikos sričių, sistemų, veiksmų, programų ir veiklos tekstine analize, tikimasi išsiaiškinti, ar rodiklių rinkinyje pateikta visa svarbi informacija. Tokiai analizei atlikti gali prireikti, kad audito arba vertinimo grupė turėtų išsamų supratimą apie socialinius ir ekonominius procesus, kuriais grindžiama atitinkama politika. Tam taip pat reikia turėti išsamių žinių apie duomenų rinkimo ir apdorojimo metodus.
- 75) Siūlomas rodiklių pakankamumo analizės srities brandos modelis:

Brandos lygmuo	Apibrėžtys
0 lygmuo: Rodiklių nėra	Tikslų pasiekimas neapibūdinamas rodikliais arba naudojama tik numatytų biudžeto išteklių suma.
1 lygmuo: Vienas rodiklis	Kiekvienam tikslui arba politikos uždaviniui būdingas bent vienas rodiklis.
2 lygmuo: Daugiamatis vertinimas	– Kiekvienam tikslui arba politikos uždaviniui būdingas subalansuotas rodiklių rinkinys. – Visais rodikliais pateikiama svarbi informacija apie pasiektus tikslus. – Rodiklių rinkinį sudaro sąnaudų, rezultatų ir tikslų pasiekimo priemonės.
3 lygmuo: Nelygybė ir subjektyvus vertinimas	– Rodiklių rinkinys suteikia svarbios informacijos apie nelygybę žmonių gerovės srityje, įgyvendinant programas ir veiklą. – Rodiklių rinkinys suteikia svarbios informacijos apie subjektyvius rezultatų ir poveikio vertinimus.

6.3. RODIKLIŲ RINKINIO KOKYBĖ

- 76) Kita svarbi klausimų apie veiklos rezultatų vertinimo sistemos kokybę grupė yra susijusi su rodiklių informacijos kokybe, pagrįstumu ir patikimumu. Ji turi keletą ypatumų, kurie prisideda prie duomenų naudingumo vartotojo požiūriu, t. y. jų tinkamumo naudoti. Vertinant rodiklio tinkamumą naudoti turėtų būti išnagrinėti keli aspektai, pavyzdžiui, tikslumas, patikimumas, tęstinumas, pateikimas laiku, prieinamumas, suprantamumas, suderinamumas, pagrįstumas, palyginamumas ir metodologinis pagrįstumas. JT rezoliucijoje A/Res/70/1 pabrėžiamas „kokybiškų, prieinamų, laiku pateiktų ir patikimų išskaidytų duomenų“ poreikis.
- 77) Pagrindiniai toliau pateikiamos rodiklio ar rodiklių sistemos tinkamumo naudoti vertinimo ypatumai iš esmės atitinka tarptautinių organizacijų rekomendacijas. Auditoriai arba vertintojai, atsižvelgdami į PNR sistemos išsivystymo būklę ir numatomą jos taikymą, gali pasirinkti tam tikrų savybių rinkinį rodiklių kokybei įvertinti. Bendrą savybių rinkinį sudaro:

- *Prieinamumas* – tai galimybė lengvai surasti duomenis ir su jais susipažinti, įskaitant formas, kuria duomenys yra prieinami, tinkamumą, sklaidos priemonės, metaduomenų prieinamumą ir paramos vartotojams paslaugas.
- *Tikslumas* – tai teisingumo laipsnis, kuriuo duomenys rodo arba apibūdina ypatybes, kurioms matuoti jie yra skirti. Jis siejamas su apskaičiuotų verčių artimumu (nežinomoms) tikrosioms vertėms ir šališkumo nebuvimu. Apskritai duomenų tikslumas matuojamas arba aprašomas pagal paklaidą arba galimą paklaidos reikšmingumą.
- Duomenų *suderinamumas* rodo, koku laipsniu jie yra logiškai susiję ir tarpusavyje suderinti. Tai reiškia, kad tas pats terminas neturėtų būti vartojamas skirtingoms sąvokoms ar duomenų elementams apibūdinti be paaiškinimo. Tai taip pat reiškia, kad metodikos pakeitimai, kurie gali turėti įtakos duomenų vertėms, taip pat neturėtų būti daromi be paaiškinimo. Be to, duomenų tvarkymo metodai irgi turėtų būti suderinti su rodiklių apibrėžtimis ir t. t.
- Duomenų *palyginamumas* rodo, koku mastu jie gali būti naudojami tiek tarptautiniams palyginimams atlikti, tiek ilgalaikėms išvadoms daryti.
- *Tęstinumas* reiškia, kad turėtų būti prieinama informacija, padedanti nustatyti vertinamos problemos pokyčius.
- Duomenų *patikimumas* – tai vartotojų pasitikėjimas duomenų produktais, grindžiamas jų nuomone apie duomenų rengėją. Vienas svarbiausių aspektų yra pasitikėjimas duomenų objektyvumu, kai suprantama, jog duomenys yra parengti profesionaliai, laikantis atitinkamų statistikos standartų, taikant skaidrią politiką ir praktiką, nemanipuliuojant ir nedarant politinio spaudimo, o tai reiškia, kad rodiklius apibrėžiančios ir tikslų įgyvendinimo pažangą vertinančios institucijos turi būti nepriklausomos. Todėl toks rodiklis gali atspindėti tiek teigiamus, tiek neigiamus politikos, programų ar veiklos įgyvendinimo rezultatus.
- *Suprantamumas* rodo, kad vartotojas gali lengvai suprasti, tinkamai naudoti ir analizuoti duomenis. Suprantamumo lygį daugiausia lemia sąvokų, tikslinių grupių, kintamųjų ir terminologijos, kuriais grindžiami duomenys, apibrėžčių tinkamumas ir aiškumas.
- *Metodologinis pagrįstumas* suponuoja, kad bus parengta ir patvirtinta rodiklių verčių apskaičiavimo metodika, kuri, kaip tikimasi, atitiks geriausią praktiką ir bus grindžiama naujausiomis technologijomis.
- *Duomenų pateikimas laiku* rodo laikotarpį nuo jų prieinamumo iki įvykio ar reiškinio, kurį jie apibūdina, atsižvelgiant į laikotarpį, per kurį informacija gali

būti vertinga ir dar būtų galima imtis veiksmų. Jis taip pat susijęs su sprendimų priėmimo procesu, grindžiamų PNR, tvarkaraščiu. Todėl tikimasi, kad laiku pateiktų rodiklių vertės bus žinomos iki to laiko, kai reikės priimti sprendimus.

- 78) *Galiojimas* – tai mastas, kuriuo priemonė tinkamai atspindi faktinius veiklos rezultatus ir yra glaudžiai susijusi su programų, politikos ir veiklos tikslais. Santykinė minėtų ypatumų svarba nustatoma pagal tikslą, kuriam ketinama naudoti PNR sistemą. Jeigu rodikliai naudojami vykdant politikos, programos ar veiklos įgyvendinimo stebėseną kaip atitinkamo proceso veiksmingumo ir efektyvumo per tam tikrą laikotarpį matas, svarbiausios savybės yra tos, kuriomis užtikrinama, kad informacija būtų prieinama ir galėtų būti naudojama stebėsenos tikslais. Priešingai, jeigu rodikliai naudojami dabartinei šalies padėčiai įvertinti ir galbūt siekiamai padėčiai apibrėžti, tuomet svarbiausi tampa palyginamumo ir metodologinio pagrįstumo klausimai. Bet kuriuo atveju parengiamuoju audito arba vertinimo etapu audito grupės skatinamos kuo geriau susipažinti su PNR sistemos kūrimo tikslu ir atitinkamai įvertinti santykinę ypatumų svarbą. Remiantis šiuo supratimu, rodiklių tinkamumo naudoti ypatumai gali būti suskirstyti brandos modelyje.
- 79) Konkrečiu atveju, kai PNR sistema naudojama politikos, programos ar veiklos įgyvendinimo nuolatinei stebėsenai vykdyti, apytikslis rodiklių tinkamumo naudoti brandos modelis gali būti sudarytas taip:

Brandos lygmuo	Apibrėžtys
0 lygmuo:	Neatitinka jokių rodiklių arba jokių savybių.
1 lygmuo:	Rodiklių rinkinys atitinka pateikimo laiku, prieinamumo ir patikimumo savybes.
2 lygmuo:	Rodiklių rinkinys taip pat atitinka galiojimo, palyginamumo ir metodologinio pagrįstumo savybes.
3 lygmuo:	Rodiklių rinkinys taip pat atitinka suderinamumo, suprantamumo ir tęstinumo savybes.

- 80) Konkrečiu atveju, kai PNR sistema naudojama padėties analizei ir tarptautiniams palyginimams atlikti, pavyzdžiui, viršvalstybinių organizacijų pateikiamam sudėtiniam gerovės indeksui (t. y. JT žmogaus socialinės raidos indeksui arba EBPO geresnio gyvenimo indeksui nustatyti), apytikslį rodiklių tinkamumo naudoti brandos modelį galima sudaryti taip:

Brandos lygmuo	Apibrėžtys
0 lygmuo:	Neatitinka jokių rodiklių arba jokių savybių.
1 lygmuo:	Rodiklių rinkinys atitinka palyginamumo, galiojimo ir metodologinio pagrįstumo savybes.
2 lygmuo:	Rodiklių rinkinys taip pat atitinka prieinamumo, patikimumo ir suprantamumo savybes.
3 lygmuo:	Rodiklių rinkinys taip pat atitinka suderinamumo, tęstinumo ir pateikimo laiku savybes.

6.4. PNRS SISTEMOS SUDERINAMUMAS SU KITA VEIKLA

- 81) Ministerijos, vyriausybės departamentai ir agentūros negali pasiekti daugelio rezultatų dirbdamos pavieniui. Vertinant veiksmus visais valdžios lygmenimis aspektu pripažįstama, kad tikslai ir su jais susijusios nacionalinės darnaus vystymosi pastangos yra horizontalaus pobūdžio, ypač kalbant apie sudėtingą viešąją politiką. Tuo siekiama daugiau dėmesio skirti valdžios sektoriaus veiklos rezultatams ir poveikiui, kurį vyriausybė tikisi pasiekti, o ne kurios nors vienos programos ar agentūros veiklai. Atitinkamai pagal veiksmų visais valdžios lygmenimis metodą valdymo, veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo, ataskaitų teikimo ir vertinimo analizė iš atskirų pastangų perorientuojama į bendresnio pobūdžio rezultatų pasiekimo klausimus. Taikant šį metodą apžvelgiami atitinkami įvairių programų ir iniciatyvų įnašai ir keliami klausimai, koku mastu šios atitinkamos pastangos yra suderintos ir koordinuojamos. Tai reiškia, kad reikia apsvarstyti institucinių susitarimų, programų ir iniciatyvų sąsajas.
- 82) Rodiklių sistemų aspektu veiksmų visais valdžios lygmenimis metodas apima PNR sistemos, kurios auditas atliekamas su rodikliais, naudojamais įvairiose valdžios politikos srityse, programose ar veikloje, koordinavimo ir suderinimo vertinimą. Toks suderinamumas reiškia atitinkamų rodiklių naudojimą ir jų apibrėžčių panašumą. Tikimasi, kad vyriausybės politika, programos ir veikla remsis tomis pačiomis pagrindinėmis prielaidomis ir bus plėtojamos pagal tuos pačius scenarijus. Politikos rodiklių suderinamumas turi būti grindžiamas viešosios politikos sąsajų analize. Pavyzdžiui, politikos yra priešingos, papildo viena kitą arba politika dubliuoja veiklą. Todėl turėtų būti suderintos ir atitinkamų rodiklių vertės. Kadangi visos šalys ir visi suinteresuotieji subjektai bendradarbiaudami susitarė dėl Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo, taikoma PNR sistema turi derėti su atitinkamais DVT ir siekais tiek rodiklių apibrėžčių, tiek siektinų verčių aspektu.

- 83) Verta pažymėti, kad, vertinant PNR sistemos suderinamumą su kita veikla, nebūtinai reikalaujama, kad visa vyriausybės veikla būtų analizuojama atliekant vieną auditą. Toks audito apimties išplėtimas gali būti laikomas nepraktišku. Šiuo atžvilgiu suderinamumo vertinimo tikslas – nustatyti, ar atitinkama veiklos rezultatų ir poveikio vertinimo sistema tinkamai veikia kaip neatsiejama strateginio sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo proceso dalis. Atitinkamas brandos modelis gali būti sudarytas, kaip nurodyta toliau.

Brandos lygmuo	Apibrėžtys
0 lygmuo: Rodiklių nėra	Tikslų pasiekimas nėra apibūdinamas rodikliais arba tikslai nėra suderinti su veiklos ar programų tikslais.
1 lygmuo: Suderintos prielaidos	Skirtingos vyriausybės veiklos, programos, politika ir t. t. paremtos tomis pačiomis prielaidomis.
2 lygmuo: Suderintos apibrėžtys ir vertės	– Su skirtingomis vyriausybės veiklomis, programomis, politika ir t. t. susiję PNR turi tuos pačius pavadinimus ir apibrėžtis. – Su skirtingomis vyriausybės veiklomis, programomis, politika ir t. t. susiję PNR turi tas pačias vertes.
3 lygmuo: Suderinamumas su DVT	– Atsakingo komiteto ir (arba) subjekto paskyrimas siekiant užtikrinti įvairių prisidedančių programų suderinamumą su tikslu ar DVT. – Nustatytas mastas, kuriuo susijusios pastangos yra derinamos ir koordinuojamos, atsižvelgiant į tikslą ir (arba) DVT. – Su skirtingomis vyriausybės veiklomis, programomis, politika ir t. t. susiję PNR yra suderinti su atitinkamais DVT apibrėžčių ir siektinų verčių aspektu.

6.5. RODIKLIŲ SIEKTINŲ REIKŠMIŲ GALIMUMAS IR TINKAMUMAS

- 84) Vienas iš esminių klausimų, vertinant valdžios sektoriaus įmones, sistemas, operacijas, programas, veiklą ar organizacijas, yra tai, ar šalis yra nustačiusi

realius siekius. Tie patys pasiekti rezultatai būtų laikomi per mažais, nustačius optimistinius siekius, ir labai dideliais, nustačius konservatyvius siekius.

- 85) Šios srities klausimų rinkiniu siekiama paaiškinti, ar buvo aiškiai apibrėžtos prielaidos, kuriomis remtasi pasirenkant siekius. Juo taip pat siekiama užtikrinti, kad nustatyti rodikliai remtųsi pradiniais duomenimis ir kad atlikti veiksmai būtų susieti su numatomais rezultatais. Svarbi politikos tikslo įgyvendinamumo ir pagrįstumo analizės priemonė yra numatomų metinių rodiklių verčių pokyčių palyginimas su panašiais atvejais nacionalinėje ir tarptautinėje praktikoje. Galiausiai siektinų verčių loginis pagrindimas turi būti grindžiamas rodiklių verčių vertinimu esant skirtingoms galimoms situacijoms (nenumatytiems atvejams), įskaitant išorės sąlygas, makroekonominę padėtį, skirtingą valdžios sektoriaus įmonių, sistemų, operacijų, programų, veiklos įgyvendinimo eigą ir t. t. Taip pat gali būti atliekama susijusios rizikos analizė. Atitinkamas brandos modelis gali būti sudarytas, kaip nurodyta toliau.

Brandos lygmuo	Apibrėžtys
0 lygmuo: Rodiklių ar pagrindo nėra	Tikslų pasiekimas nėra apibūdinamas rodikliais, rodikliai neturi siektinų verčių, o siektinos vertės neturi loginio pagrindimo.
1 lygmuo: Aiškios prielaidos	Loginio pagrindimo prielaidos yra aiškiai išdėstytos. Naudojami statistiniai duomenys yra pakankami ir patikimi. Neišsamūs pradiniai rodiklių duomenys.
2 lygmuo: Įmanomos prielaidos ir pagrįsti metodai	Loginio pagrindimo prielaidos yra įmanomos. Prognozėms taikomi metodai yra patikimi (pavyzdžiui, numatomi rodiklių verčių pokyčiai yra tiesiogiai skaičiuojami arba atitinka nacionalinius ar tarptautinius lyginamuosius standartus).
3 lygmuo: Valdomi nenumatyti atvejai	Logiškai pagrindžiant tinkamai atsižvelgiama į nenumatytus atvejus. Aktualiausia rizika yra tinkamai nustatoma, vertinama ir valdoma.

- 86) Kad PNR būtų veiksminga valdymo priemonė, ji turi būti įtraukta į strateginių sprendimų priėmimo procesą. Ataskaitų teikimas yra privalomas PNR sistemų

elementas. Jis galėtų teikti vyriausybė ar kitos atsakingosios institucijos. Taip pat labai svarbu, kad informacija būtų prieinama. Šios ataskaitos turėtų būti prieinamos visuomenei ir gali būti skelbiamos oficialiose valstybės institucijų interneto svetainėse. PNR sistemos sukūrimas ir tinkamas veikimas (atkreipiant dėmesį į kontrolės aplinką, rizikos vertinimą, kontrolės veiklą, informavimą, komunikaciją ir stebėseną) gali paskatinti sveiką nacionalinį dialogą tarp piliečių ir sprendimus priimančių valdžios sektoriaus asmenų, kad būtų pasiektas pagrįstas susitarimo lygis dėl esamos veiklos rezultatų, nacionalinės pažangos ir santykinės padėties priemonių. Atitinkamas brandos modelis gali būti sudarytas, kaip nurodyta toliau.

- 87) Kaštų ir naudos analizė gali būti atliekama lyginant kaštus su išdirbiu ir rezultatais.

Brandos lygmuo	Apibrėžtys
0 lygmuo:	Stebėseną ir vertinimą neatliekami arba atliekami neoficialiai ir (arba) nereguliariai.
1 lygmuo:	– Stebėsenos proceso funkcijos, informacijos srautai ir duomenų šaltiniai yra aiškiai aprašyti. – Ataskaitos teikiamos reguliariai ir jose pateikiama iš anksto nustatyta informacija.
2 lygmuo:	– Egzistuoja oficiali veiklos rezultatų vertinimo procedūra, kurią atliekant aiškiai atsižvelgiama į rodiklių kokybę (rodiklio vertę, matavimo tikslumą ir t. t.) – Egzistuoja oficiali sprendimų priėmimo procedūra tuo atveju, kai kyla problemų.
3 lygmuo:	Atliekamos procedūros yra suderintos su geriausia nacionaline ir tarptautine veiklos rezultatų vertinimo praktika.

6.6. TIKSLŲ PASIEKIMO VERTINIMAS

- 88) Viena iš Meksiko susitarimuose nustatytų AAI funkcijų, susijusių su darbu su PNR, yra rodiklių naudojimas vertinant nacionalinę pažangą ir teikiant pažangos ataskaitas. AAI gali naudotis atitinkama PNR informacija, kad pateiktų nacionalinės pozicijos ir tam tikros srities ar bendros pažangos „ataskaitos kortelę“. Laikui bėgant AAI taip pat galėtų naudotis šia informacija, kad įvertintų tendencijas ir palygintų šalies veiklos rezultatus su kitų šalių veiklos rezultatais.

Šiuo atžvilgiu gali būti laikoma, kad PNR informacijos naudojimas yra kitoks žingsnis, tačiau tai yra natūralus kitas žingsnis daugeliui AAI, kurios vis dažniau imasi atlikti veiklos auditą.

- 89) Jei AAI nusprendžia įvertinti pasiektus tikslus, ji gali remtis rodiklių rinkiniu, naudojamu pagal esamą veiklos rezultatų vertinimo sistemą, arba tiksliniu rodiklių rinkiniu. Pirmuoju atveju reikia atsižvelgti į visą riziką, susijusią su ankstesniuose skirsniuose aprašytais PNR sistemos veikimo trūkumais. Antruoju atveju siūlomas rodiklių rinkinys turi būti peržiūrėtas naudojant tuos pačius klausimus, kaip ir esamai PNR sistemai. Bet kuriuo atveju, laikantis 300-ojo ir 3000-ojo TAAIS principų ir 9020-ųjų GUID reikalavimų, apie rodiklių rinkinį ir jų vertes, naudojamas vertinant pasiektus tikslus, turi būti pranešama audituojamiems ar vertinamiems subjektams ir, jei reikia, numatytiems audito ar vertinimo ataskaitų vartotojams. Pagal 9020-ąsias GUID taip pat gali prireikti taikyti atitinkamus statistinius ir ekonometrinius metodus, kad vertinant, ar pasiekti politikos tikslai, būtų atsižvelgta į galimus iškreipiančius veiksnius.
- 90) Kai kuriais atvejais siekių nustatymas ir jų įgyvendinimo pažangos vertinimas gali būti laikomi AAI įgaliojimų neatitinkančia funkcija, kuri būdingesnė renkamiems pareigūnams ir programų vadovams. Tokiu atveju AAI galėtų apsiriboti rodiklių informacijos analize ir apibendrinimu, kad būtų galima apžvelgti šalies veiklos rezultatus, siekiant, kad sprendimus priimančias asmenys galėtų pasinaudoti šia informacija priimdami sprendimus dėl nacionalinės padėties ir pažangos. Bet kuriuo atveju AAI turi priimti sprendimus dėl to, ar (ir kaip) atlikti su PNR susijusį darbą, tik įvertinus savo unikalią padėtį, įskaitant turimus įgaliojimus ir pajėgumus, taip pat nacionalinius poreikius ir prioritetus.

A PRIEDAS. SĄVOKOS

Atitikties auditas	Atitikties auditas – nepriklausomas įvertinimas, ar tam tikra audito sritis atitinka jai taikomus reikalavimus (kriterijus). Atitikties auditas atliekamas vertinant, ar veikla, finansinės ūkinės operacijos ir informacija visais reikšmingais atžvilgiais atitinka reikalavimus, kurių privalo laikytis audituojamas subjektas (pagal 400-ąjį TAAIS).
Ekonomiškumas	<i>Ekonomiškumo</i> principas reiškia išteklių sąnaudų mažinimą. Naudojami ištekliai turi būti prieinami laiku, užtikrinant tinkamiausią jų kiekį ir kokybę bei geriausią kainą (pagal 300-ąjį TAAIS).
Rezultatyvumas	<i>Rezultatyvumo</i> principas reiškia, kad bus pasiekti išskirti tikslai ir numatyti rezultatai (pagal 300-ąjį TAAIS).
Efektyvumas	<i>Efektyvumo</i> principas reiškia maksimalų turimų išteklių panaudojimą. Čia svarbiausia – naudojamų išteklių ir gaunamo produkto / paslaugos (kiekio, kokybės ir laiko požiūriu) santykis (pagal 300-ąjį TAAIS).
Vertinimas	Viešosios politikos vertinimas – tai tyrimas, kuriuo siekiama įvertinti šios politikos naudingumą. Atliekant vertinimą kaip galima sistemiškiau analizuojami politikos tikslai, įgyvendinimas, produktai, rezultatai ir poveikis, matuojama viešosios politikos veikla, siekiant įvertinti jos naudingumą. Vertinimas tampa vis svarbesnis viešosioms diskusijoms, nes politiniai lyderiai turi priimti įrodymais pagrįstus sprendimus (pagal 9020-ąsias GUID).
Rodiklis	Rodiklis – tai kiekybinis arba kokybinis matas, apibūdinantis ekonominę, aplinkos, socialinę, kultūrinę ar kitokią būklę per tam tikrą laiką.
Įdėtos pastangos (įdėtų pastangų rodikliai)	Įdėtų pastangų rodikliai rodo išdirbiui sukurti panaudotų išteklių – medžiagų, energijos, pastangų ir pinigų – lygį.

Pagrindiniai nacionaliniai rodikliai	Rodiklių rinkinys, kurį vyriausybė naudoja siekdama nustatyti tikslus, stebėti pažangą ir vertinti pasiektus tikslus, taip pat vertinti valdžios sektoriaus veiklos, programų, politikos, veiksmų ar įmonių rezultatus.
Rezultatai (rezultatų rodikliai)	Rezultatų rodikliais matuojami pokyčiai, tiesiogiai svarbūs visuomenei, pavyzdžiui, išsilavinimo lygiai.
Išdirbiai / išeiga (išdirbių / išeigos rodikliai)	Išdirbių rodikliais matuojamas pateiktų produktų arba suteiktų paslaugų apimtys pokytis, pavyzdžiui, suėmimų arba teisėsaugos veiksmų, kurių buvo imtasi, skaičius. Šių rūšių rodikliai yra svarbūs, nes išdirbiai paprastai gaunami tikintis, kad pasikeis rezultatas.
Veiklos auditas	Veiklos auditas yra nepriklausomas, objektyvus ir patikimas valstybės įsipareigojimų, sistemų, procesų, programų, veiklos ar organizacijų vertinimas ekonomiško, efektyvumo ir rezultatyvumo požiūriu bei siekiant nustatyti, ar galima pagerinti esamą situaciją.
Pažanga	Pažanga reiškia, kad gyvenimas visuomenėje gerėja taip, kaip numatyta tos visuomenės narių. Pažanga taip pat gali būti apibrėžiama kaip sėkmė siekiant politinio proceso ar kitokio pilietinio dalyvavimo metu nustatytų tikslų arba prie jų priartėjant. Pažanga yra daugialypė ir paprastai apima ekonominius, socialinius ir aplinkos veiksnius, taip pat kitas sritis, kurias žmonės laiko svarbiomis gyvenimui (pavyzdžiui, kultūrą arba valstybės valdymo kokybę). Nors pažanga reiškia pokyčius siekiant geresnių rezultatų, bet koks pažangos vertinimas taip pat turi apimti regreso vertinimą.
Aktualumas	Politikos aktualumas – tai jos tikslų tinkamumas atsižvelgiant į socialinius, ekonominius ar aplinkos apsaugos poreikius, kuriuos ta politika buvo siekiama patenkinti (pagal 9020-ąsias GUID).
Naudingumas	Naudingumas yra susijęs su žinojimu, ar politika pasiteisino, atsižvelgiant, viena vertus, į visą jos tiesioginį poveikį (rezultatus) ir netiesioginį poveikį, net nenumatytą ar netikėtą, ir, kita vertus, į poreikius, kuriuos šia politika buvo siekiama patenkinti (pagal 9020-ąsias GUID).

B PRIEDAS. AUTORITETINGI ŠALTINIAI

1. JT pastangomis organizuojant DVT įgyvendinimą, buvo nustatytas PNR plėtojimo ir naudojimo tarptautiniu ir nacionaliniu lygmenimis lyginamasis standartas. Dėl visuotinės rodiklių sistemos, siekiant darnaus vystymosi tikslų, ir Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. siekių buvo susitarta 2017 m. kovo mėn. vykusioje 48-ojoje JT Statistikos komisijos sesijoje.
2. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos iniciatyva buvo padaryta didelė pažanga kuriant visuomenės ir žmonių gerovės pažangos vertinimo metodiką. Pagrindiniai principai išdėstyti:
 - Hall, J. *et al.* (2010), „A Framework to Measure the Progress of Societies“, OECD Statistics Working Papers, 2010/05, OECD Publishing.
 - OECD/EU/JRC (2008), Handbook on Constructing Composite Indicators: methodology and user guide, OECD Publishing, Paris.
 - OECD (2013), OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-being, OECD Publishing, Paris.
 - OECD (2016), Supreme Audit Institutions and Good Governance: oversight, insight and foresight, OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Paris.
 - Exton, C. and Shinwell, M. (2018), „Policy use of well-being metrics: Describing countries' experiences“, OECD Statistics Working Papers, No. 2018/07, OECD Publishing, Paris.
3. Svarbios įžvalgos makroekonominio ir finansinio stabilumo temomis, taip pat rodiklių naudojimas stabilumui nacionaliniu lygmeniu įvertinti gali būti paimti iš Tarptautinio valiutos fondo atliekamų makrolygio rizikos ribojimo reguliavimo mokslinių tyrimų. Svarbūs dokumentai:
 - „Macroprudential Policy: an Organising Framework“ (2011).
 - „Key Aspects of Macroprudential Policy-Background Paper“ (2013).
4. Siekiant įvertinti politikos įgyvendinimo stebėsenos rodiklių kokybę, parengti įvairūs kriterijų rinkiniai, įskaitant Europos Komisijos geresnio reglamentavimo priemonių rinkinyje (2017) pateiktus RACER rodiklius.
5. Be pirmiau minėtų leidinių, yra keletas priemonių, kurios padeda auditoriams nustatyti audito kriterijus ir gerąją praktiką. Šios priemonės įgyvendinamos visose audito srityse, todėl jas taip pat galima naudoti rengiant ir naudojant PNR. Dažniausiai naudojamos šios priemonės:

- EUROSAI auditų duomenų bazė, kurioje pateikiamos EUROSAI narių audito ataskaitos įvairiomis temomis (<https://www.eurosai.org/en/databases/audits/>).
- PNR sistemų kūrimo patirtimi galima dalytis vykdant Tarptautinį lyginamosios analizės mainų projektą (angl. *Benchmarking International Exchange Project* – BIEP) (<https://biep.nku.cz/>). Ši priemonė gali būti platforma, suteikianti galimybę auditoriams lengvai bendradarbiauti ir bendrauti visame pasaulyje.
- Pagrindinių nacionalinių rodiklių žinių bazė. INTOSAI Pagrindinių nacionalinių rodiklių darbo grupės informacijos šaltinis (kniknowledgebase.org).